

COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN
КОМІТЕТ З ЛІКВІДАЦІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК

CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ВСІХ ФОРМ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК

Швеція
Sverige

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women

Distr.: General
1 November 2022

Original: English

Committee on the Elimination of Discrimination against Women

Concluding observations on the ninth periodic report of Ukraine*

1. The Committee considered the ninth periodic report of Ukraine (CEDAW/C/UKR/9) at its 1921st and 1923rd meetings (see CEDAW/C/SR.1921 and CEDAW/C/SR.1923) held on 18 and 19 October 2022.

A. Introduction

2. The Committee appreciates the submission by the State party of its ninth periodic report, which was prepared in response to the list of issues and questions prior to reporting of the Committee (CEDAW/C/UKR/QPR/9). It welcomes the oral presentation by the delegation and the further clarifications provided in response to the questions posed orally by the Committee during the dialogue.

3. The Committee commends the State party on its high-level delegation, which was headed by the Minister of Social Policy of Ukraine, Oksana Zholnovych, and included representatives of the Ministry of Economy, the Ministry of Education and Science, the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Health, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Justice, the Ministry of Reintegration, the Ministry of Social Policy, the Minister for Veterans' Affairs, the National Police of Ukraine, the National Social Service, the Office of the Prosecutor General and the Permanent Mission of Ukraine to the United Nations Office and other international organizations in Geneva, as well as the Government Commissioner for Gender Equality and representatives of the Office of the Government Commissioner for Gender Equality.

B. Positive aspects

4. The Committee welcomes the progress achieved since the consideration in 2017 of the State party's eight periodic report (CEDAW/C/UKR/8) in undertaking legislative reforms, in particular the adoption of the following:

- (a) Law No. 2229-VIII on preventing and combating domestic violence, in 2017;
- (b) Law of Ukraine on Amendments to the Criminal Code and Criminal Procedure Code of Ukraine, in 2017, that introduced the criminalization of domestic violence and other forms of gender-based violence;

* Adopted by the Committee at its eighty-third session (10–28 October 2022).

(c) Introduction of a definition of gender-based violence in the Law of Ukraine on Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men, in 2017.

5. The Committee welcomes the State party's efforts to improve its institutional and policy framework aimed at accelerating the elimination of discrimination against women and promoting gender equality, such as the adoption or establishment of the following:

(a) State Strategy for Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men until 2030, in 2022;

(b) Code of Conduct for Employers Organizations on Gender Equality and Non-Discrimination, developed by the Confederation of Employers, in 2021;

(c) Instruction on Integrating Gender Approaches in the Development of Regulations, in 2020;

(d) Guidelines on Gender Impact Assessments for Sectoral Reforms, in 2020;

(e) Gender Equality Communication Concept, in 2020;

(f) List of Indicators for Monitoring Gender Equality, in 2020;

(g) Adoption of the action plan for the implementation of the Biarritz Partnership for Gender Equality, in 2020;

(h) Preparation of 25 gender profiles of regions and the city of Kyiv, in 2019;

(i) Appointment of a Government Commissioner for Gender Equality Policy, in 2017.

6. The Committee welcomes the fact that, in the period since the consideration of the previous report, the State party has ratified the Council of Europe Convention No. 210 (2011) on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, in 2022.

C. Sustainable Development Goals

7. The Committee welcomes the international support for the Sustainable Development Goals and calls for the realization of de jure (legal) and de facto (substantive) gender equality, in accordance with the provisions of the Convention, throughout the process of implementing the 2030 Agenda for Sustainable Development. The Committee recalls the importance of Goal 5 and of the mainstreaming of the principles of equality and non-discrimination throughout all 17 Goals. It urges the State party to recognize women as the driving force of the sustainable development of the State party and to adopt relevant policies and strategies to that effect.

D. Parliament

8. The Committee stresses the crucial role of the legislative power in ensuring the full implementation of the Convention (see [A/65/38](#), part two, annex VI). It invites the Verkhovna Rada, the legislature or the parliament of Ukraine, in line with its mandate, to take necessary steps regarding the implementation of the present concluding observations between now and the submission of the next periodic report under the Convention.

E. Factors and difficulties preventing the effective implementation of the Convention

9. The Committee is deeply concerned that, since the beginning of the armed conflict in April 2014, and the occupation and unrecognized annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol by the Russian Federation (see General Assembly resolutions [68/262](#) and [71/205](#)), the State party has been facing a dramatic situation marked by human suffering, economic instability and the rise of conflict-related violence, including sexual and other forms of gender-based violence, and insecurity. This situation has been further exacerbated by the military aggression by the Russian Federation against Ukraine on 24 February 2022 in violation of Article 2 (4) of the Charter, the continued war since then and the attempted illegal annexation of the Donetsk, Kherson, Luhansk and Zaporizhzhia regions of Ukraine by the Russian Federation through its decisions of 21 February and 29 September 2022, in violation of the territorial integrity and sovereignty of Ukraine and inconsistent with the principles of the Charter of the United Nations, following the illegal so-called referendums in the aforementioned regions within the internationally recognized borders of Ukraine (see Human Rights Council resolutions [49/1](#) and [S-34/1](#) and General Assembly resolutions [ES-11/1](#), [ES-11/2](#) and [ES-11/4](#)).

10. The Committee is similarly concerned that the military attack against Ukraine has resulted in grave violations of human rights of Ukrainian women and girls, who are victims of attacks against civilians and civilian objects such as schools, kindergartens, medical and other essential civilian infrastructures, through the use of cluster munitions, air strikes and artillery, as well as of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment, arbitrary and extrajudicial executions, enforced disappearances, gender-based violence, including sexual violence, forced transfers and forced displacements of populations. It notes that the military attack by the Russian Federation against Ukraine has a particularly severe impact on women and girls in disadvantaged situations, such as internally displaced women, rural women, older women, women with disabilities, Roma women, lesbian, bisexual, transgender and intersex women and women from other minorities, including Crimean Tatar women. The Committee recalls that some of these violations may amount to crimes against humanity, war crimes and other crimes under international law (see Human Rights Council resolution [S-34/1](#)).

11. The Committee notes with concern that the war against Ukraine and the occupation and unrecognized annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol by the Russian Federation in 2014 and the ensuing armed conflict have created major obstacles to the implementation of the Convention in the State party. In that regard, it notes that the State party has no effective control over the areas controlled by Russian armed forces and affiliated armed groups. The Committee notes the measures taken by the State party to mitigate the adverse effect of the hostilities on civilians, including women and girls. At the same time, it recalls that the implementation of the Convention is the most effective safeguard to ensure full respect for, and the enjoyment of women's rights, including in times of armed conflict. The Committee further underlines the crucial role of women as a force for peace and for rebuilding stability.

12. The Committee calls upon the State party to implement the recommendations contained in the present concluding observations, giving due consideration to its general recommendations No. 30 (2013) on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations and No. 32 (2014) on the gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women. It recommends that the State party consider seeking international assistance, as needed, for the implementation of the recommendations, including technical assistance by the Committee.

F. Principal areas of concern and recommendations

Women and peace and security

13. The Committee notes as positive the adoption of the second national action plan for the implementation of Security Council resolution 1325 (2000) on women and peace and security, covering the period 2020 to 2025, as well as its recent revision to account for the exacerbation of the armed conflict since 24 February 2022. It further notes the provision of training on the women and peace and security agenda of the Security Council and on gender equality for Government officials and professionals in the security and defence sector (CEDAW/C/UKR/9, paras. 14, 25 and 32). The Committee further notes with appreciation the progress made by the State party in ensuring substantive equality of women and men in the military, including by increasing women's access to military occupations and officer positions and by addressing gender stereotypes (CEDAW/C/UKR/9, para. 25). It also notes the participation of women in local dialogue initiatives in eastern Ukraine (CEDAW/C/UKR/9, para. 30). However, the Committee notes with concern that:

(a) Women have limited access to decision making in relation to the armed conflict despite their disproportionately high contribution to the humanitarian response;

(b) Women remain underrepresented in the security and defence sectors, in particular at the decision-making level, including in military and civilian positions in the Armed Forces of Ukraine, the Border Guard Service, the National Police, the State Emergency Service, the National Guard and among military contingents of the State party participating in international peacekeeping and security operations.

14. **The Committee recalls its general recommendation No. 30 (2013) on women in conflict prevention, conflict and post conflict situations and recommends that the State party:**

(a) **Adopt the revisions of the second national action plan on women and peace and security and implement it within a clear time frame, with benchmarks and a gender-responsive budget, taking into account Security Council resolution 1325 (2000) and subsequent resolutions on women and peace and security; and ensure the meaningful participation of women at all stages of decision-making on the State party's response to the armed conflict and in future peace and recovery processes;**

(b) **Continue to promote the equal participation of women in the security and defence sectors.**

Conflict-related sexual violence

15. The Committee notes the establishment of mobile clinics in the most isolated locations along the contact line, operated by health professionals who have received training in recognizing signs of gender-based violence (CEDAW/C/UKR/9, para. 122). However, it notes with concern the increasing number of acts of sexual violence against women and girls in conflict-affected areas, as well as in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, since the launch of the military attack against Ukraine. The Committee also notes with concern:

(a) The underreporting of cases of sexual violence due to stigma and fear of reprisals, among other reasons;

(b) The lack of information on reparations, including compensation, to women who are victims of conflict-related sexual violence;

(c) The limited number of investigations of cases of conflict-related sexual violence.

16. In line with the Convention and its general recommendation No. 30 (2013) on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations, the Committee urges the State party to:

(a) Prevent and respond to cases of conflict-related sexual violence, including through specialized mobile police units, the provision of capacity-building for central and regional level police officers, military personnel and other law enforcement officers, prosecutors and judges in order to ensure accurate prosecution of conflict-related sexual violence, including through continued technical assistance from the Team of Experts on the Rule of Law and Sexual Violence in Conflict, as well as the continuation of safety audits to assess the risk of sexual violence and sexual harassment in public spaces in conflict-affected areas and the work of the inter-ministerial working group established in May 2022 based on the Framework of Cooperation between the United Nations and the Government of Ukraine on the prevention of and response to conflict-related sexual violence;

(b) Provide adequate reparations to survivors of sexual and other forms of conflict-related gender-based violence against women and girls and accelerate the adoption of the Draft Law on the Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Reparation for Pain and Grievance (2020);

(c) Comply with its due diligence obligation to prevent, investigate, prosecute and punish perpetrators of acts of sexual and other forms of conflict-related gender-based violence against women and girls by State and non-State actors, including by:

(i) Collecting evidence in cases of conflict-related sexual violence, in cooperation with civil society organizations and international investigative bodies, including for prosecution before international courts, and in line with the International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict;

(ii) Providing capacity-building on gender-sensitive international investigation standards to investigators and civil society organizations;

(iii) Rejecting demands for amnesty for persons suspected, accused or convicted of war crimes, crimes against humanity or grave violations of human rights, including conflict-related sexual violence.

Women living in conflict-affected areas and internally displaced women

17. The Committee welcomes the measures taken to avoid casualties among civilians, including women and girls, during hostilities, such as the implementation of the National Strategy on the Protection of Civilians in Armed Conflict, the establishment of a Civilian Casualties Prevention Working Group, and the collection of disaggregated statistical data on civilian injuries and deaths (CEDAW/C/UKR/9, para. 12). The Committee also notes the measures taken by the State party to strengthen access by women and girls living in conflict-affected areas and internally displaced women to social, legal and psychological assistance (CEDAW/C/UKR/9, paras. 46–50, 52–54 and 57–59). Nevertheless, the Committee notes with concern that:

(a) The reported cases of human rights violations committed against women and girls in conflict-affected areas;

(b) Women and girls living in conflict-affected areas and internally displaced women have limited access to justice, civil registrars, education, durable employment opportunities, social protection, health care, food, adequate water and sanitation,

shelter and electricity due to the destruction of or severe damage to a large number of schools, health centres, and other essential infrastructure;

(c) The significant impact of the armed conflict on women's and girls' mental health.

18. In line with its general recommendation No. 30 (2013) on women in conflict prevention, conflict and post conflict situations, the Committee recommends that the State party:

(a) **Provide systematic and mandatory training on women's rights and gender equality to law enforcement officials and members of the Armed Forces of Ukraine, develop and ensure compliance by security sector actors with a code of conduct on the respect for human rights, and ensure that all women and girls survivors of conflict-related gender-based violence have access to support, including by the Centre for Assistance to Rescued Persons, whose branches should be extended to all conflict-affected regions of the State party, and that women and girls who are injured and/or have acquired a disability due to the war, receive support and rehabilitation services;**

(b) **Continue its efforts to provide access to justice, civil registrars, education, durable employment opportunities, social protection, health care, food, adequate water and sanitation, shelter and electricity to women and girls impacted by the hostilities, in cooperation with United Nations agencies and international organisations, including by increasing the number of regional and outpatient clinics, the reconstruction of schools and the use of distance-learning programmes;**

(c) **Continue to strengthen access to mental health services for women and girls affected by the armed conflict, including women working in the security and defence sectors, survivors of conflict-related gender-based violence and disadvantaged groups of women and girls, including women and girls with disabilities.**

Access to justice

19. The Committee welcomes the provision of free legal aid to women (CEDAW/C/UKR/9, paras. 61, 63–66) and awareness raising about women's rights under the Convention and available remedies (CEDAW/C/UKR/9, para. 62). However, it notes with concern that women and girls who are survivors of gender-based violence, including conflict-related sexual violence, are often reluctant to report such violence due to fear of stigma or reprisals.

20. The Committee, recalling its general recommendation No. 33 (2015) on women's access to justice, recommends that the State party address the root causes of the underreporting of cases of gender-based violence against women and girls, including by providing effective protection and shelter to victims, providing capacity-building to judges, prosecutors, the police and other law enforcement officers on gender-sensitive investigation and interrogation methods, conducting awareness-raising campaigns to eliminate gender bias and destigmatization of women and girls survivors of gender-based violence, and by continuing the provision of free legal aid to survivors.

Legislative framework

21. Reiterating its previous concluding observations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 21), the Committee notes with concern the insufficient harmonization of national legislation with international law, including the Rome Statute of the International Criminal Court.

22. **The Committee recommends that the State party fully harmonize national legislation with international law, including international criminal law, by amending articles 433, 434 and 438 of the Criminal Code of Ukraine and adopting Draft Law No. 2689 of 27 December 2019, to include crimes against humanity in national legislation and bring the provisions on genocide and war crimes broadly in line with international standards.**

National machinery for the advancement of women

23. The Committee notes the measures taken by the State party to ensure gender impact assessments of national legislation and the systematic monitoring of draft regulations by the Government Commissioner on Gender Policy (CEDAW/C/UKR/9, para. 81). The Committee also notes the information on the outcomes of the State Social Programme on Ensuring Equal Rights for Women and Men for the period up to 2021 (CEDAW/C/UKR/9, para. 84), the integration of a gender perspective in the draft Recovery Plan for Ukraine, and the introduction of gender-responsive budgeting at state and local levels. The Committee, however, notes with concern:

(a) The limited implementation of public policies on gender equality and the absence of comprehensive monitoring and evaluation mechanisms;

(b) The failure to integrate a gender perspective in local governance strategies (CEDAW/C/UKR/9, para. 95);

(c) The absence of a monitoring mechanism for the appointment and performance of Gender Equality Units and Gender Advisors, at all levels of public administration;

(d) The lack of sex-disaggregated data in some areas covered by the Convention and the failure to make such data publicly available;

(e) The risk of roll-back of achievements in gender equality in the current conflict context and insufficient coordination mechanisms to ensure a gender-equality approach in current humanitarian assistance programmes and future recovery efforts.

24. **The Committee recommends that the State party:**

(a) **Establish mechanisms to monitor the implementation of gender equality and anti-discrimination policies in all areas covered by the Convention, including through the adoption of specific implementation time frames and targets, and strengthen human, technical and financial resources to implement such policies;**

(b) **Integrate gender equality into local governance strategies;**

(c) **Ensure the appointment of Gender Advisors and of Gender Equality Units and provide them with adequate mandates, authority and capacity-building measures, as well as human, technical and financial resources;**

(d) **Ensure the systematic collection of sex-disaggregated data in all areas covered by the Convention, including in the area of gender-based violence against women and the protection of rights of disadvantaged groups of women, based on the Indicators for Monitoring Gender Equality (CEDAW/C/UKR/9, para. 3) and relevant Sustainable Development Goal indicators (CEDAW/C/UKR/9, para. 6), and publish such data, in line with the Open Government Partnership Initiative (2021);**

(e) **Ensure a priority on gender equality and women's empowerment in all current assistance programmes and in all future efforts to consolidate the rule of law and to achieve recovery, and with this aim, establish a cross-sectoral mechanism with gender parity at all levels of decision-making, composed of**

relevant State institutions at all levels and representatives of civil society, international organisations and other States parties, that currently support the State party on its path towards a comprehensive and lasting peace.

Temporary special measures

25. The Committee recognizes the temporary special measures in place in favour of disadvantaged groups of women and to accelerate substantive equality of women and men in employment (CEDAW/C/UKR/9, paras. 96–98). It nevertheless notes with concern the limited use of temporary special measures in other areas covered by the Convention, where women are underrepresented or disadvantaged, such as political and public life, employment, and entrepreneurship.

26. In line with article 4 (1) of the Convention and the Committee’s general recommendation No. 25 (2004) on temporary special measures, the Committee recommends that the State party:

(a) Adopt temporary special measures, such as statutory quotas and preferential recruitment of women, to accelerate substantive equality of women and men in all areas where women are underrepresented or disadvantaged, such as political and public life, employment and economic empowerment, including a specific focus on disadvantaged groups of women;

(b) Accelerate the adoption and implementation of temporary special measures, envisaged in the Operational Plan (2022–2024) for the implementation of the State Strategy for Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men for the period up to 2030.

Stereotypes

27. The Committee notes the measures taken by the State party to combat discriminatory gender stereotypes in the media, including awareness-raising campaigns (CEDAW/C/UKR/9, paras. 104 and 105). However, it notes with concern persistent stereotypes on the patriarchal roles and responsibilities of women and men in the family and in society in the State party and objectification and sexist portrayals of women in the media. In that regard, the Committee also notes with concern the delays in the adoption of the draft legislation to combat discriminatory gender stereotypes in the media and in advertisements.

28. The Committee recommends that the State party conduct educational and awareness-raising campaigns to address stereotypes on the roles and responsibilities of women and men in the family and in society, accelerate the adoption of the draft legislation to combat discriminatory gender stereotypes in the media and encourage media professionals to convey positive portrayals of women as driving forces of change in political, economic and social life in the State party.

Gender-based violence against women

29. The Committee notes the issuance in 2020 of the Decree on Urgent Actions to Prevent and Combat Domestic Violence and Gender-Based Violence and to Protect the Rights of Victims of Such Violence and the approval in 2019 of the Procedure for the Carrying Out and Documentation of Medical Examination of Victims or Possible Victims of Domestic Violence and Gender-Based Violence and Providing Medical Care to them. It also welcomes the measures taken to provide capacity-building programmes for judges, prosecutors, police officers and other law enforcement officers to support women victims of gender-based violence (CEDAW/C/UKR/9, paras. 39 to 42). The Committee further notes that the Expert Council on Preventing and Combating Gender-

Based Discrimination is mandated to issue expert assessments of cases of gender-based violence and that the State party provides free legal aid to victims of domestic violence and other forms of gender-based violence (CEDAW/C/UKR/9, para. 65) and deploys mobile teams to the regions, which provide social and psychological assistance to women victims of gender-based violence (CEDAW/C/UKR/9, paras. 119–122, 127). However, the Committee notes with concern:

(a) The lack of harmonization of national legislation with the recently ratified Council of Europe Convention No. 210 on Preventing and Combatting Violence against Women and Domestic Violence (2011);

(b) That the Criminal Procedure Code does not provide for ex officio prosecution of gender-based violence against women, including sexual violence;

(c) The high incidence and low number of cases of domestic violence, in which emergency restraining orders are issued (CEDAW/C/UKR/9, para. 116);

(d) The limited number of police mobile teams for domestic violence response (CEDAW/C/UKR/9, para. 123) and the increased risk of intimate partner violence due to the traumatic experiences of women, men and children during the armed conflict;

(e) The lack of shelters for victims of domestic violence in 7 of the 25 regions of the State party (CEDAW/C/UKR/9, para. 128);

(f) The delay in adopting draft legislation on reparations for victims of gender-based violence against women and girls;

(g) The limited availability of disaggregated data on the number of reports, investigations, prosecutions and convictions in cases of gender-based violence against women and girls in the State party, including domestic violence, and on the sentences imposed on perpetrators.

30. Recalling its previous recommendations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 29) and its general recommendation No. 35 (2017) on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19, the Committee recommends that the State party:

(a) Amend its legislation to harmonize it with the Council of Europe Convention No. 210 on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (2011) and raise awareness among judges, prosecutors, law enforcement officers and the public, particularly women and girls, on Convention No. 210;

(b) Ensure that the authorities adequately respond to all cases of gender-based violence against women and girls, including by applying, as appropriate, ex officio prosecution, to bring alleged perpetrators to trial in a fair, impartial, timely and expeditious manner and imposing adequate penalties;

(c) Ensure that women victims of domestic violence have effective access to protection orders, including emergency restraining orders, effectively enforce and impose adequate penalties for non-compliance with such orders and implement the State programme on preventing and combating domestic and gender-based violence for the period 2018 to 2023;

(d) Increase the number of police mobile teams for domestic violence response to cover all regions of Ukraine and strengthen mental health services for women in the armed forces;

(e) Ensure that all women and girl victims of gender-based violence in the State party have access to adequate shelters, legal assistance, free of charge if

necessary, health care, especially mental health services, including rural women, internally displaced women, women with disabilities, women who use drugs and other disadvantaged groups of women;

(f) **Adopt national legislation to ensure that women and girls who are victims of violence have access to immediate means of redress and protection;**

(g) **Strengthen the collection of comprehensive data on gender-based violence against women and girls, disaggregated by age, sex, relationship between the victim and the perpetrator and other sociodemographic characteristics, such as disability, to better inform policies and strategies to combat gender-based violence against women and girls, including sexual violence.**

Trafficking and exploitation of prostitution

31. The Committee notes that the State party provided capacity-building support to the judiciary, law enforcement officers, border police, immigration authorities, social workers and health professionals for the early identification and referral of victims of trafficking in persons, in particular women and girls, to appropriate gender-sensitive services. The Committee nevertheless notes with concern:

(a) The continued high prevalence of trafficking in women and girls to, from and within the State party, including the high numbers of women and girls trafficked for purposes of sexual exploitation (CEDAW/C/UKR/9, para. 145);

(b) The limited capacity of the State party to protect women and girls living in non-government-controlled areas of the State party, as well as girls residing in State-run orphanages and Roma girls without identity documents;

(c) The limited capacity of the State party to protect refugee women and girls from being trafficked, including for sexual purposes;

(d) The limitation to a lump sum of financial assistance to victims of trafficking and to three months of the stay of victims in Government-sponsored housing, unless they cooperate with the prosecution authorities (CEDAW/C/UKR/9, paras. 143–144).

32. **Recalling its general recommendation No. 38 (2020) on trafficking in women and girls in the context of global migration, the Committee recommends that the State party:**

(a) **Ensure the enforcement of the Law of Ukraine on Combating Trafficking in Human Beings and related regulations (CEDAW/C/UKR/9, para. 138) and the full implementation of the concept of the State Social Programme on Combating Trafficking in Human Beings up to 2025 (2020), provide adequate human technical and financial resources to the national coordination mechanism and local coordination councils, and establish a data collection system;**

(b) **Strengthen its efforts to address the risk of human trafficking for women and girls residing in conflict-affected areas, refugee women and girls, girls in institutions and Roma girls, strengthen services to provide identity documents to girls in State-run institutions and Roma girls, and enhance awareness-raising activities and bilateral, regional and international cooperation with States of transit and destination of Ukrainian refugee women and girls to prevent trafficking;**

(c) **Ensure cooperation with regional and international organizations to prevent trafficking in Ukrainian refugee women and girls, and assist victims;**

(d) **Provide temporary housing beyond three months to women and girls who are victims of trafficking, irrespective of their ability or willingness to cooperate with the prosecution authorities, and provide free legal aid, access to adequate reparations, protection, shelters, housing, social protection, educational and employment opportunities, health care, psychosocial counselling and identity documents, and facilitate their access to family reunification and asylum procedures.**

Equal participation in political and public life

33. The Committee notes that a number of local councils in the State party have joined the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life. It nevertheless notes with concern that:

(a) Women remain underrepresented in the Verkhovna Rada of Ukraine and in regional, district and city councils and that their representation has decreased in settlement and village councils (CEDAW/C/UKR/9, paras. 155–157);

(b) Women's representation at senior levels of the public service remains unchanged and that although the number of women in high-level positions in the diplomatic service has increased, it remains disproportionately low (CEDAW/C/UKR/9, paras. 78, 84 and 158);

(c) Women in political and public life reportedly face misogynist public discourse by male politicians, political commentators and media professionals that perpetuate discriminatory gender stereotypes.

34. **Reiterating its previous recommendations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 33), and recalling its general recommendation No. 23 (1997) on women in political and public life, the Committee recommends that the State party:**

(a) **Continue capacity-building activities for women politicians and candidates at the local government level (CEDAW/C/UKR/9, para. 160), extend such capacity-building on negotiation and leadership skills and provide campaign financing for women candidates at all levels, with an emphasis on internally displaced women, women belonging to national minorities and women with disabilities, and support local councils wishing to join and implement the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life;**

(b) **Adopt temporary special measures, such as quotas and a gender parity system in the public and foreign services, in line with article 4 (1) of the Convention and the Committee's general recommendation No. 25 (2004) on temporary special measures, to ensure equal representation of women in the public service and foreign service, especially at decision-making levels;**

(c) **Strengthen measures to prevent harassment of women in political and public life and raise awareness among politicians, the media and the general public that the full, equal, free and democratic participation of women on an equal basis with men in political and public life is a requirement for the effective implementation of the Convention and the political stability and economic development of the country.**

Nationality

35. The Committee welcomes the fact that the State party has simplified birth registration procedures for Ukrainian women and girls abroad in the current context of displacement and for those living in non-government-controlled parts of the territory of the State party. However, the Committee notes with concern that:

(a) Ukrainian women, who give birth in non-government-controlled areas or outside of the State party, continue to face onerous requirements and deadlines for applying for birth registration and child allowances;

(b) Ukrainian women with Russian passports reportedly face barriers to access pension and other social benefits.

36. With reference to its general recommendation No. 32 (2014) on the gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women, the Committee recommends that the State party:

(a) **Facilitate birth registration by young mothers, who give birth abroad or in non-government-controlled parts of the State party, and mandate consulates and local administrations near the contact line to issue birth certificates to the children of Ukrainian women and girls and to facilitate access to child allowances;**

(b) **Amend Cabinet of Ministers resolution No. 234 on the procedure for paying pensions and providing social services to citizens of Ukraine living in the territory of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (2014) to ensure the provision of pensions and other social benefits to Ukrainian women, regardless of their place of residence and whether they have acquired a passport of the Russian Federation.**

Education

37. The Committee welcomes the introduction of the mandatory review of State-sponsored educational materials to remove discriminatory content (CEDAW/C/UKR/9, para. 165), the inclusion of gender studies at all levels of education (CEDAW/C/UKR/9, para. 174) and the efforts made to encourage girls' education in non-traditional fields of study (CEDAW/C/UKR/9, paras. 168–170). The Committee, however, is concerned about:

(a) The decrease in the number of teachers, the closure or merging of schools and the gender digital divide, particularly in rural areas;

(b) The fact that not all textbooks and teaching materials have been reviewed to eliminate discriminatory gender stereotypes (CEDAW/C/UKR/9, para. 166), including victim-blaming for gender-based violence against women and girls, and/or inadequate presentation of women's contributions to politics, science or other areas of society in history books;

(c) The concentration of women and girls in traditionally female-dominated fields of study;

(d) The continued low school attendance and completion rates among Roma girls (CEDAW/C/UKR/9, para. 178) and the barriers faced by children with disabilities, including girls with disabilities, in the education system.

38. Recalling its general recommendation No. 36 (2017) on the right of girls and women to education, the Committee recommends that the State party raise awareness of the importance of girls' education at all levels as a basis for their empowerment, and:

(a) **Continue implementing the recommendations on equal access to education in the Strategy for Integrating Gender Equality in Education up to 2030 (2020) and ensure adequate educational infrastructures and continued digital literacy programmes in rural areas;**

(b) **Ensure the use of gender-sensitive language and non-discriminatory portrayals of women in textbooks and education materials at all levels of**

education, place emphasis on women's contributions to politics, science and other areas of society, and promote non-violent masculinities, including by extending the mandatory review of educational materials to materials used for online teaching and to schoolbooks published without public funds;

(c) Promote women's and girls' participation in non-traditional fields of study and career paths, in particular in science, technology, engineering and mathematics and information and communication technology;

(d) Strengthen its awareness-raising campaigns and introduce further measures to increase school enrolment, retention and completion rates among Roma girls and women and girls with disabilities, including through the implementation of the Strategy for Promoting the Rights and Opportunities of Persons Belonging to the Roma National Minority in Ukrainian Society for the period up to 2030 (2021) and of the National Strategy for the Creation of Barrier-Free Space in Ukraine, respectively.

Employment

39. The Committee welcomes the abolishment of the list of more than 450 professions prohibited for women (CEDAW/C/UKR/9, para. 184) and the approval of guidelines for gender audits in enterprises, institutions, and organizations (2021). The Committee nevertheless notes with concern:

(a) The increase in the unemployment rate among women and the high numbers of unemployed young women (CEDAW/C/UKR/9, paras. 180 and 181);

(b) The continued horizontal and vertical segregation in the labour market and the high concentration of women in low-paid jobs, in the informal sector and in positions in the formal sector, for which the employer does not declare income for tax and social protection purposes;

(c) The orientation of women and girls to traditionally female-dominated occupations in career guidance at the educational level and in programmes for unemployed women (CEDAW/C/UKR/9, para. 182);

(d) The persistent gender pay gap (CEDAW/C/UKR/9, para. 197), despite its slight decrease and continued efforts to reduce it by the State party;

(e) The absence in legislation explicitly prohibiting sexual harassment in the workplace;

(f) The persistently low number of men availing themselves of parental leave while the child is under 3 years of age (CEDAW/C/UKR/9, para. 84).

40. **With reference to its previous recommendations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 37), the Committee recommends that the State party:**

(a) **Reduce unemployment among women, including through targeted measures by the State Employment Service and the Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture (CEDAW/C/UKR/9, paras. 185–188), with an emphasis on unemployed internally displaced women, single mothers, young mothers, older women, rural women, women with disabilities, lesbian, bisexual, transgender and intersex women, women who use drugs, Roma women and women living in conflict-affected areas of the State party;**

(b) **Take steps to eliminate horizontal and vertical occupational segregation, including by adopting temporary special measures, such as vocational training and quotas, to promote women's access to formal employment, including leadership positions, and employment in the sectors**

previously prohibited to women, and to ensure that employers declare the income of all women employees for tax and social protection purposes;

(c) Eliminate gender stereotypes in career orientation, including by conducting training to address discrimination against women in the workplace for employment centres, labour inspectorates, employers' organizations and trade unions (CEDAW/C/UKR/9, para. 183);

(d) Effectively enforce the principle of equal pay for work of equal value in both the public and private sectors, in order to narrow and eventually close the gender pay gap, by enshrining the principle in national legislation and regularly reviewing wages in sectors where women are concentrated and adopt measures to close the gender pay gap, including through gender-neutral analytical job classification and evaluation methods, and regular pay surveys;

(e) Amend the Labour Law to explicitly prohibit sexual harassment in the workplace, and impose adequate penalties on those responsible, and adopt measures to prevent discrimination and sexual harassment in the workplace, including through regular labour inspections, gender audits of companies and by developing a system for filing complaints, ensuring that victims have effective access to redress and implementing the Guidelines on including in collective agreements provisions that aim to ensure equal rights and opportunities for women and men in labour relations (2020) (CEDAW/C/UKR/9, para. 200);

(f) Promote the equal sharing of domestic and childcare responsibilities between women and men, including by increasing the number of adequate childcare institutions and promoting the value and use of parental leave through awareness-raising campaigns, and allocate the necessary human, technical and financial resources to fully implement the Workers with Family Responsibilities Convention, 1981 (No. 156), of the International Labour Organization;

(g) Ratify the ILO Maternity Protection Convention, 2000 (No. 183), the ILO Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189) and the ILO Violence and Harassment Convention, 2019 (No. 190).

Health

41. The Committee notes the adoption of the strategy to combat HIV/AIDS, tuberculosis and viral hepatitis C for the period up to 2030, in 2019. It also welcomes the measures taken by the State party to establish a network of perinatal centres and ensure that women living with HIV have access to adequate health care and social protection (CEDAW/C/UKR/9, paras. 217, 222, 225–226). The Committee is nevertheless concerned about:

(a) The limited access of women and girls to high-quality health-care services, including sexual and reproductive health services and mental health services, in particular in conflict-affected areas of the State party, especially for women requiring specific medication and treatment, such as older women, women with chronic diseases, women with HIV/AIDS, and the increase in the maternal mortality rate (CEDAW/C/UKR/9, para. 218);

(b) The challenges that refugee and asylum-seeking women and girls from Ukraine sometimes face to access safe abortion services in countries of transit or destination.

42. Recalling its previous recommendations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 39), the Committee recommends that the State party:

(a) Continue its efforts to ensure access to high-quality health-care services, including sexual and reproductive health services and mental health

services, for all women, including women requiring specific medication or treatment, as well as rural women, women living in poverty, Roma women, internally displaced women and women living in conflict-affected areas of the State party, and continue its measures to ensure adequate prenatal, natal and postnatal care, including through the implementation of relevant clinical protocols (CEDAW/C/UKR/9, para. 219);

(b) **Provide relevant information and support to refugee and asylum-seeking women and girls from Ukraine who may face barriers to access safe abortion services in countries of transit or destination.**

Economic and social benefits

43. The Committee commends the State party for the specific measures taken during the coronavirus (COVID-19) pandemic to support women entrepreneurs, low-income families and internally displaced women (CEDAW/C/UKR/9, paras. 244–248). It also welcomes the provision of social benefits to single mothers, older women, rural women, women with disabilities, unemployed women, Roma women, internally displaced women and homeless women (CEDAW/C/UKR/9, paras. 229–232 and 236–241). The Committee further notes the establishment of 14 new Administrative Service Centres to provide social and administrative services in the Donetsk and Luhansk regions and of 16 mobile centres providing such services to women with disabilities, rural women and older women (CEDAW/C/UKR/9, para. 235). However, the Committee notes with concern:

(a) The closure of many businesses since 24 February 2022, including businesses owned by women;

(b) The feminization of poverty, in particular in the conflict-affected areas;

(c) The lack of adequate housing for internally displaced women, including women with disabilities and older women, and the need for durable solutions for internally displaced women, including women, whose houses have been destroyed.

44. **The Committee recommends that the State party:**

(a) **Promote entrepreneurship among women, increase their access to low-interest loans without collateral and other forms of financial credit, create an enabling environment for women entrepreneurs in all sectors, including science, finance and communications and information technologies, and ensure the equal and meaningful participation of women in all reconstruction efforts, targeting particularly rural women and women from conflict-affected areas of the State party;**

(b) **Ensure sufficient public funding and gender-sensitive budgeting to guarantee adequate access to social protection for disadvantaged or marginalized groups of women, in particular single mothers, older women, rural women, unemployed women, women engaged in unpaid care work, Roma women, internally displaced women and women living in conflict-affected areas, including by continuing to provide services under the National Social Protection System and by facilitating access to social benefits through digital means for refugee and internally displaced women;**

(c) **Ensure durable solutions for internally displaced women, with a particular focus on women and girls with disabilities, older women and women with children, and adopt legislation to ensure that women whose property was destroyed have access to financial compensation.**

Marriage and family relations

45. The Committee welcomes the amendments to improve the enforcement of alimony payments in 2017 and the payment of temporary government benefits to women who do not receive alimony payments for their child (CEDAW/C/UKR/9, para. 233). It nevertheless notes with concern:

(a) The continuing occurrence of child marriage, in particular in the context of early pregnancy and within Roma communities, despite legislation setting the minimum age of marriage at 18 years for both women and men;

(b) That incidents of domestic violence are not taken into account in court decisions on child custody and visitation rights;

(c) Reports of cases where women with disabilities and women who use drugs have been deprived of the custody of their children;

(d) The risk of exploitation of women acting as surrogates due to poverty and a lack of alternative income-generating opportunities, and the situation of surrogate women and children born to them during the war;

(e) Reported cases of women with disabilities who have been pressured and harassed into marrying men seeking to leave the State party as personal assistants;

(f) The lack of support and services offered to parents of children with disabilities, including mothers of children with disabilities, for assuming their guardianship and custody in order to avoid their institutionalisation.

46. **The Committee, recalling its general recommendation No. 21 (1994) on equality in marriage and family relations, its general recommendation No. 29 (2013) on the economic consequences of marriage, family relations and their dissolution and its previous concluding observations (CEDAW/C/UKR/CO/8, para. 48), recommends that the State party:**

(a) Amend its national legislation to repeal any exceptions to the minimum age of marriage of 18 years for both women and men and continue conducting awareness-raising campaigns, including among Roma women and girls, and provide age-appropriate and inclusive education on sexual and reproductive health and rights, including education on modern forms of contraception, to adolescent girls and boys to prevent early pregnancy as a root cause of child marriage;

(b) Ensure that incidents of domestic violence are taken into consideration in court decisions on child custody and visitation rights, and sensitize the judiciary on the impact of such violence on children's development;

(c) Provide support to mothers with disabilities and mothers who use drugs and refrain from automatically depriving them of custody of their children;

(d) Adopt a legislative framework to regulate surrogacy in order to protect women acting as surrogates from exploitation, coercion, discrimination and trafficking;

(e) Adopt legal safeguards to protect women with disabilities from forced marriages under harassment;

(f) Provide the necessary support and services to parents of children with disabilities, including mothers of children with disabilities, to ensure their custody and care in a family environment.

Amendment to article 20 (1) of the Convention

47. The Committee encourages the State party to accept the amendment to article 20 (1) of the Convention concerning the meeting time of the Committee.

Beijing Declaration and Platform for Action

48. The Committee calls upon the State party to use the Beijing Declaration and Platform for Action and to further evaluate the realization of the rights enshrined in the Convention in order to achieve substantive equality of women and men.

Dissemination

49. The Committee requests the State party to ensure the timely dissemination of the present concluding observations, in the official language(s) of the State party, to the relevant State institutions at all levels (national, regional, local), in particular to the Government, the Verkhovna Rada and the judiciary, to enable their full implementation.

Ratification of other treaties

50. The Committee notes that the adherence of the State party to the nine major international human rights instruments would enhance the enjoyment by women of their human rights and fundamental freedoms in all aspects of life. The Committee therefore encourages the State party to ratify the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and the Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

Follow-up to concluding observations

51. The Committee requests the State party to provide, within two years, written information on the steps taken to implement the recommendations contained in paragraphs 12, 16 (c) (i) and 32 (b) above.

Preparation of the next report

52. The Committee will establish and communicate the due date of the tenth periodic report of the State party in line with a future predictable reporting calendar based on an eight-year review cycle and following the adoption of a list of issues and questions prior to reporting, if applicable, for the State party. The report should be submitted on time and cover the entire period up to the time of its submission.

53. The Committee requests the State party to follow the harmonized guidelines on reporting under the international human rights treaties, including guidelines on a common core document and treaty-specific documents (see [HRI/GEN/2/Rev.6](#), chap. I).

**Конвенція про ліквідацію
всіх форм дискримінації
щодо жінок**

Для загального поширення
1 листопада 2022 р.

Мова оригіналу: англійська

**Комітет з ліквідації дискримінації
щодо жінок**

**Заключні зауваження до дев'ятої періодичної доповіді
України***

1. Комітет розглянув дев'яту періодичну доповідь України (CEDAW/C/UKR/9) на 1921-му та 1923-му засіданнях (див. CEDAW/C/SR.1921 і CEDAW/C/SR.1923), які відбулися 18 та 19 жовтня 2022 року.

A. Вступ

2. Комітет висловлює вдячність державі-учасниці за подання дев'ятої періодичної доповіді, яка була підготовлена у відповідь на наданий Комітетом до представлення звіту перелік тем і запитань (CEDAW/C/UKR/QPR/9). Комітет вітає усний виступ делегації та додаткові роз'яснення, надані у відповідь на запитання, які в ході діалогу були поставлені членами Комітету в усній формі.

3. Комітет високо оцінює роботу направленої державою-учасницею делегації високого рівня, яку очолила Міністр соціальної політики України Оксана Жолнович, до складу якої увійшли представники Міністерства економіки, Міністерства освіти і науки, Міністерства закордонних справ, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції, Міністерства реінтеграції, Міністерства соціальної політики, Міністерства у справах ветеранів, Національної поліції України, Національної соціальної служби, Офісу Генерального Прокурора та Постійного представництва України при Відділенні Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організаціях у Женеві, а також Урядової уповноваженої з питань гендерної рівності та представниці Апарату Урядової уповноваженої з питань гендерної рівності.

* Ухвалені Комітетом на його вісімдесят третій сесії (10–28 жовтня 2022 року).

В. Позитивні аспекти

4. Комітет вітає прогрес, досягнутий у проведенні законодавчих реформ за період після розгляду у 2017 році восьмої періодичної доповіді держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/8), зокрема прийняття документів та здійснення таких заходів:

а) Закон № 2229-VIII “Про запобігання та протидію домашньому насильству” — у 2017 році;

б) Закон України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за домашнє насильство та інші форми гендерно зумовленого насильства” — у 2017 році;

в) введення визначення гендерно зумовленого насильства до Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” — у 2017 році.

5. Комітет вітає зусилля держави-учасниці щодо удосконалення її інституційної та нормативної бази, спрямованих на прискорення ліквідації дискримінації щодо жінок та сприяння забезпеченню гендерної рівності, зокрема прийняття таких документів або здійснення таких заходів:

а) Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року — у 2022 році;

б) Керівництво для роботодавців у сфері гендерної рівності та недискримінації — у 2021 році;

в) Інструкція щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів — у 2020 році;

г) Методичні рекомендації щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ — у 2020 році;

д) Концепція комунікації у сфері гендерної рівності — у 2020 році;

е) Перелік індикаторів для моніторингу гендерної рівності — у 2020 році;

ж) затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності — у 2020 році;

з) підготовки 25 гендерних профілів областей та міста Києва — у 2019 році;

и) призначення Урядової уповноваженої з питань гендерної політики — у 2017 році.

6. Комітет вітає той факт, що за період після розгляду попередньої доповіді держава-учасниця ратифікувала Конвенцію Ради Європи № 210 (2011) про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами — у 2022 році.

С. Цілі сталого розвитку

7. Комітет вітає міжнародну підтримку Цілей Сталого Розвитку та закликає до забезпечення гендерної рівності де-юре (на законодавчому

рівні) і де-факто (на практиці) відповідно до положень Конвенції протягом усього процесу впровадження Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року. Комітет нагадує про важливість Цілі 5 сталого розвитку та необхідність всебічного врахування принципів рівності і недискримінації в процесі досягнення усіх 17 Цілей Сталого Розвитку. Він закликає державу-учасницю визнати, що жінки є рушійною силою її сталого розвитку, та прийняти у зв'язку з цим відповідні програми та стратегії.

D. Парламент

8. Комітет наголошує на вирішальній ролі законодавчої влади в забезпеченні повної реалізації Конвенції (див. [A/65/38](#), частина друга, додаток VI). Він пропонує Верховній Раді, законодавчому органу або парламенту України відповідно до своїх повноважень вжити необхідних заходів для виконання цих заключних зауважень у період до подання наступної періодичної доповіді відповідно до Конвенції.

E. Фактори та труднощі, які перешкоджають ефективній реалізації Конвенції

9. Комітет глибоко стурбований тим, що з початку збройного конфлікту в квітні 2014 року та окупації і невизнаної анексії російською федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя (див. резолюції [68/262](#) і [71/205](#) Генеральної Асамблеї) держава-учасниця зіткнулася з драматичною ситуацією, яка позначається людськими стражданнями, економічною нестабільністю та зростанням насильства, пов'язаного з конфліктом, включно із сексуальним та іншими формами гендерно зумовленого насильства, а також відсутністю безпеки. Ця ситуація ще більше загострилась в результаті збройної агресії російської федерації проти України 24 лютого 2022 року в порушення статті 2 (пункт 4) Статуту, триваючою з того часу війною та спробою незаконної анексії Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України Російською Федерацією на підставі її рішень від 21 лютого та 29 вересня 2022 року, прийнятих після незаконних так званих референдумів у вищезазначених областях у межах міжнародно визнаних кордонів України в порушення територіальної цілісності та суверенітету України та всупереч принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй (див. резолюції [49/1](#) і [S-34/1](#) Ради з прав людини та резолюції [ES-11/1](#), [ES-11/2](#) і [ES-11/4](#) Генеральної Асамблеї).

10. Комітет також стурбований тим, що збройний напад на Україну призвів до грубих порушень прав людини українських жінок і дівчат, які стають жертвами нападів на цивільне населення та цивільні об'єкти, такі як школи, дитячі садки, медичні та інші важливі об'єкти цивільної інфраструктури, в результаті застосування касетних боеприпасів, авіаударів та артилерії, а також тортур та інших форм жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність поводження, свавільних і позасудових страт, насильницьких зникнень, гендерно зумовленого насильства, включно із сексуальним насильством, примусового переселення та насильного переміщення населення. Він зазначає, що збройна агресія російської федерації проти України має особливо негативний вплив на жінок і дівчат, які знаходяться в уразливому становищі, таких як жінки з числа внутрішньо переміщених осіб, жінки з сільської місцевості, жінки похилого віку, жінки з інвалідністю, ромські жінки, представниці спільноти лесбійок, бісексуалів, трансгендерів та інтерсексуалів та жінки з інших меншин, у тому числі представниці кримськотатарського

народу. Комітет нагадує, що відповідно до міжнародного права деякі з цих порушень можуть становити злочини проти людяності, воєнні злочини та інші злочини (див. резолюцію S-34/1 Ради з прав людини).

11. Комітет із занепокоєнням відзначає, що війна проти України, окупація та невизнана анексія Автономної Республіки Крим і міста Севастополя російською федерацією у 2014 році та подальша збройна агресія створюють серйозні перешкоди для виконання Конвенції в державі-учасниці. У зв'язку з цим він зазначає, що держава-учасниця не має ефективного контролю над територіями, підконтрольними російським збройним силам та пов'язаним з ними збройним угрупованням. Комітет відзначає заходи, вжиті державою-учасницею для пом'якшення негативного впливу бойових (воєнних) дій на цивільне населення, зокрема жінок і дівчат. Водночас він нагадує, що виконання Конвенції є найефективнішою гарантією забезпечення повної поваги та реалізації прав жінок, у тому числі під час збройних конфліктів. Комітет також підкреслює надзвичайно важливу роль жінок як сили, що виступає за мир та відновлення стабільності.

12. Комітет закликає державу-учасницю виконати рекомендації, що містяться в цих заключних зауваженнях, приділяючи належну увагу його загальним рекомендаціям № 30 (2013) щодо питань жінок у запобіганні конфліктам, в умовах конфлікту і постконфліктних ситуаціях і № 32 (2014) щодо гендерних аспектів статусу біженця, притулку, громадянства та без громадянства жінок. Він рекомендує державі-учасниці розглянути можливість звернення за міжнародною допомогою, якщо це необхідно, для виконання рекомендацій, у тому числі за наданням Комітетом технічної допомоги.

Е. Основні питання, що викликають занепокоєння, та рекомендації

Жінки, мир, безпека

13. Комітет відзначає як позитивний факт прийняття другого Національного плану дій з виконання резолюції 1325 (2000) Ради Безпеки «Жінки, мир, безпека», що охоплює період 2020–2025 років, а також його нещодавній перегляд з урахуванням загострення збройного конфлікту з 24 лютого 2022 року. Він також відзначає організацію навчальної підготовки з питань порядку денного «Жінки, мир, безпека» та гендерної рівності для державних службовців і фахівців сектору безпеки та оборони (CEDAW/C/UKR/9, пп. 14, 25 і 32). Комітет також із задоволенням відзначає прогрес, досягнутий державою-учасницею у забезпеченні фактичної рівності жінок і чоловіків у збройних силах, у тому числі шляхом розширення доступу жінок до військових спеціальностей та офіцерських посад і усунення гендерних стереотипів (CEDAW/C/UKR/9, п. 25). Він також відзначає участь жінок на сході України у місцевих ініціативах з встановлення діалогу (CEDAW/C/UKR/9, п. 30). Однак Комітет із занепокоєнням відзначає такі моменти:

а) незважаючи на свій набагато значніший внесок у діяльність з надання гуманітарної допомоги жінки мають обмежений доступ до прийняття рішень, що стосуються збройного конфлікту;

б) жінки і досі недостатньо представлені у секторі безпеки та оборони, зокрема на рівні прийняття рішень, у тому числі на військових та цивільних посадах у Збройних Силах України, Державній прикордонній службі, Національній поліції, Державній службі з надзвичайних ситуацій, Національній гвардії та серед персоналу військових контингентів держави-

учасниці, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки.

14. Комітет нагадує про свою загальну рекомендацію № 30 (2013) щодо питань жінок у запобіганні конфліктам, в умовах конфлікту і постконфліктних ситуаціях і рекомендує державі-учасниці:

а) з урахуванням резолюції 1325 (2000) та наступних резолюцій Ради Безпеки у сфері «Жінки, мир, безпека» прийняти зміни до другого національного плану дій щодо виконання резолюції 1325 «Жінки, мир, безпека» та впровадити його у чітко визначені строки, з контрольними показниками та бюджетом, що враховує гендерні аспекти; а також забезпечити значущу участь жінок на всіх етапах прийняття рішень щодо реагування держави-учасниці на збройний конфлікт і в майбутніх процесах встановлення миру та відновлення;

б) продовжувати сприяти забезпеченню рівноправної участі жінок у секторі безпеки та оборони.

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом

15. Комітет відзначає створення у найбільш віддалених населених пунктах уздовж лінії зіткнення мобільних клінік, що обслуговуються медичними працівниками, які пройшли підготовку з розпізнавання ознак гендерно зумовленого насильства (CEDAW/C/UKR/9, п. 122). Проте він із занепокоєнням звертає увагу на те, що з часу початку збройної агресії на території України у районах, уражених конфліктом, а також у тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим і місті Севастополь кількість актів сексуального насильства щодо жінок і дівчат продовжує зростати. Комітет також із занепокоєнням відзначає:

а) неповідомлення про випадки сексуального насильства, зокрема через стигматизацію та страх помсти;

б) відсутність інформації про відшкодування, у тому числі компенсацію жінкам, які постраждали від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом;

с) обмежена кількість розслідувань випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

16. Відповідно до Конвенції та її загальної рекомендації № 30 (2013) щодо питань жінок у запобіганні конфліктам, в умовах конфлікту і постконфліктних ситуаціях, Комітет закликає державу-учасницю:

а) запобігати випадкам сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, і реагувати на них, у тому числі за допомогою спеціалізованих мобільних підрозділів поліції, забезпечити розбудову спроможності працівників поліції центрального та регіонального рівнів, військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, прокурорів і суддів з метою забезпечення належного розгляду в рамках кримінального провадження фактів вчинення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, у тому числі шляхом надання постійної технічної допомоги Групою експертів з питань верховенства права та сексуального насильства в умовах конфлікту, а також продовження проведення аудитів безпеки для оцінювання ризиків сексуального насильства та сексуальних домагань у громадських місцях територіальних громад, постраждалих від війни, і забезпечити діяльність Міжвідомчої робочої групи з питань протидії сексуальному насильству, пов'язаному із збройною агресією Росії

проти України та надання допомоги постраждалим, створеної у травні 2022 року відповідно до Рамкової угоди про співпрацю між ООН та Урядом України щодо запобігання та реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом;

b) забезпечити адекватне відшкодування шкоди постраждалим від сексуального та інших форм гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат, пов'язаного з конфліктом, та прискорити прийняття проекту Закону „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відшкодування шкоди за біль та жаль” (2020);

c) дотримуватись свого зобов'язання з дотримання принципу належної ретельності щодо попередження і розслідування випадків сексуального та інших форм гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат, пов'язаного з конфліктом, а також притягнення до відповідальності і покарання винних у вчиненні такого насильства з боку державних і недержавних суб'єктів, зокрема шляхом:

i) збирання доказів вчинення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, зокрема для розгляду у міжнародних судах, у співпраці з організаціями громадянського суспільства та міжнародними слідчими органами та відповідно до Міжнародного протоколу про документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту;

ii) забезпечення розбудови спроможності слідчих та організацій громадянського суспільства щодо міжнародних стандартів розслідування з урахуванням гендерних аспектів;

iii) відмова в задоволенні клопотань про амністію для осіб, підозрюваних, обвинувачених у вчиненні військових злочинів, злочинів проти людяності або грубих порушень прав людини, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, або засуджених за їх вчинення.

Жінки, які проживають у постраждалих від конфлікту районах, та жінки з числа внутрішньо переміщених осіб

17. Комітет із задоволенням відзначає заходи, вжиті для уникнення жертв серед цивільного населення, у тому числі жінок і дівчат, під час воєнних дій, такі як реалізація Національної стратегії захисту цивільних осіб у збройних конфліктах, створення робочої групи із запобігання жертв серед цивільного населення та збір дезагрегованих статистичних даних щодо поранень та загибелі цивільних осіб (CEDAW/C/UKR/9, п. 12). Комітет також відзначає заходи, вжиті державою-учасницею для розширення доступу жінок і дівчат, які проживають у районах, уражених конфліктом, і внутрішньо переміщених жінок до соціальної, правової та психологічної допомоги (CEDAW/C/UKR/9, пп. 46–50, 52–54 і 57–59). Разом з тим Комітет із занепокоєнням зауважує:

a) повідомлення про випадки порушення прав людини, скоєні щодо жінок і дівчат у районах, уражених конфліктом;

b) той факт, що через руйнування або серйозне пошкодження великої кількості шкіл, медичних центрів та інших об'єктів важливої інфраструктури жінки та дівчата, які проживають у районах, охоплених конфліктом, і внутрішньо переміщені жінки мають обмежений доступ до правосуддя, органів реєстрації актів цивільного стану, освіти, можливостей для тривалого

працевлаштування, соціального захисту, медичної допомоги, їжі, належного водопостачання та санітарії, житла та електроенергії;

с) значний вплив збройного конфлікту на психічне здоров'я жінок і дівчат.

18. Відповідно до своєї загальної рекомендації № 30 (2013) щодо питань жінок у запобіганні конфліктам, в умовах конфлікту і постконфліктних ситуаціях, Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) проводити систематичну та обов'язкову навчальну підготовку з питань прав жінок та гендерної рівності для працівників правоохоронних органів та військовослужбовців Збройних Сил України, розробити Кодекс поведінки з дотримання прав людини та забезпечити його виконання працівниками сектору безпеки, а також забезпечити, щоб усі жінки і дівчата, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, пов'язаного з конфліктом, мали доступ до підтримки, у тому числі з боку Центрів допомоги врятованим, які мають бути створені в усіх постраждалих від конфлікту регіонах держави-учасниці, а також щоб жінки і дівчата, які отримали поранення та/ або інвалідність внаслідок війни, отримували підтримку та реабілітаційні послуги;

б) у співпраці з агенціями Організації Об'єднаних Націй та міжнародними організаціями продовжувати свої зусилля щодо забезпечення доступу до правосуддя, органів реєстрації актів цивільного стану, освіти, можливостей довгострокової зайнятості, соціального захисту, охорони здоров'я, продуктів харчування, питної води та санітарії, житла та електроенергії для жінок і дівчат, які постраждали від воєнних дій, зокрема шляхом збільшення кількості обласних лікарень та амбулаторій, відбудови шкіл та використання програм дистанційного навчання;

с) продовжувати розширення доступу до послуг у сфері психічного здоров'я для жінок і дівчат, які постраждали від збройного конфлікту, у тому числі жінок, які працюють у секторі безпеки та оборони, постраждалих від гендерного насильства, пов'язаного з конфліктом, та жінок і дівчат з уразливих груп, включаючи жінок і дівчат з інвалідністю.

Доступ до правосуддя

19. Комітет вітає надання жінкам безоплатної правової допомоги (CEDAW/C/UKR/9, пп. 61, 63–66) і підвищення рівня обізнаності щодо передбачених у Конвенції прав жінок та доступних засобів правового захисту (CEDAW/C/UKR/9, п. 62). Проте він із занепокоєнням зазначає, що жінки і дівчата, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, часто не бажають повідомляти про таке насильство через страх стигматизації чи помсти.

20. Комітет, посилаючись на свою загальну рекомендацію № 33 (2015) щодо доступу жінок до правосуддя, рекомендує державі-учасниці усунути основні причини неповідомлення про випадки гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат, у тому числі шляхом надання ефективного захисту та притулку постраждалим, підвищення рівня професійної компетентності суддів, прокурорів, поліцейських та інших працівників правоохоронних органів щодо методів розслідування та допиту з урахуванням гендерних аспектів, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для усунення гендерних упереджень та припинення стигматизації жінок і дівчат, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, а також шляхом продовження надання безоплатної правової допомоги постраждалим.

Законодавча база

21. Повторюючи свої попередні заключні зауваження (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 21), Комітет із занепокоєнням відзначає недостатню узгодженість національного законодавства з міжнародним правом, включаючи Римський статут Міжнародного кримінального суду.

22. Комітет рекомендує державі-учасниці привести національне законодавство у повну відповідність до міжнародного права, у тому числі міжнародного кримінального права, шляхом внесення змін до статей 433, 434 та 438 Кримінального кодексу України та ухвалення законопроекту № 2689 від 27.12.2019, з метою включення до національного законодавства злочини проти людяності та привести положення про геноцид і військові злочини у повну відповідність до міжнародних стандартів.

Національні механізми з покращення становища жінок

23. Комітет відзначає заходи, вжиті державою-учасницею для забезпечення проведення Урядовим уповноваженим з питань гендерної політики оцінювання гендерного впливу національного законодавства та систематичного моніторингу проектів нормативно-правових актів (CEDAW/C/UKR/9, п. 81). Комітет також бере до уваги інформацію про результати виконання Державної соціальної програми забезпечення рівних прав жінок і чоловіків на період до 2021 року (CEDAW/C/UKR/9, п. 84), всебічне врахування гендерних аспектів у проекті Плану відновлення України та запровадження на державному і місцевому рівнях гендерно орієнтованого бюджетування. Разом з тим Комітет із занепокоєнням зауважує:

- a) обмежене застосування державної політики щодо гендерної рівності і відсутність комплексних механізмів моніторингу та оцінки;
- b) нездатність забезпечити врахування гендерної проблематики у стратегіях місцевого управління (CEDAW/C/UKR/9, п. 95);

с) відсутність на всіх рівнях державного управління механізму контролю за призначенням та роботою відділів з питань гендерної рівності та радників з гендерних питань;

д) брак даних з розподілом за статтю у деяких сферах, що охоплюються Конвенцією, і неможливість оприлюднення таких даних;

е) ризик того, що в умовах триваючої війни досягнення у сфері гендерної рівності будуть зведені нанівець та недостатність ефективних механізмів координації, здатних забезпечити застосування у поточних програмах гуманітарної допомоги та майбутніх зусиллях з відновлення підходу, що базується на гендерній рівності.

24. Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) встановити механізми моніторингу реалізації політики забезпечення гендерної рівності та недопущення дискримінації в усіх сферах, які охоплюються Конвенцією, зокрема, шляхом визначення конкретних строків та цілей реалізації, а також зміцнити кадрові, технічні і фінансові ресурси, необхідні для реалізації такої політики;

б) забезпечити всебічне врахування проблематики гендерної рівності у стратегіях місцевого управління;

с) забезпечити призначення радників з гендерних питань, утворення відділів з питань гендерної рівності та надати їм відповідні повноваження і засоби впливу, провести заходи з розбудови спроможності, а також забезпечити людськими, технічними та фінансовими ресурсами;

д) забезпечити систематичний збір даних з розподілом за статтю в усіх сферах, які охоплюються Конвенцією, у тому числі у сфері протидії гендерно зумовленому насильству щодо жінок і захисту прав жінок з уразливих груп на основі Індикаторів для моніторингу гендерної рівності (CEDAW/C/UKR/9, п. 3) та відповідних показників Цілей Сталого Розвитку (CEDAW/C/UKR/9, п. 6), оприлюднювати такі дані відповідно до Ініціативи «Партнерство „Відкритий уряд”» (2021).

е) забезпечити у всіх поточних програмах допомоги та в усіх майбутніх зусиллях зі зміцнення верховенства права та відновлення пріоритетний характер завдань з досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, і з цією метою створити міжвідомчий механізм із дотриманням гендерного паритету на всіх рівнях прийняття рішень, що складається з відповідних державних інституцій на всіх рівнях, представників громадянського суспільства, міжнародних організацій та інших держав-учасниць, які наразі підтримують державу-учасницю на її шляху до всеосяжного та тривалого миру.

Тимчасові спеціальні заходи

25. Комітет визнає дію тимчасових спеціальних заходів на користь груп жінок, що перебувають в уразливому становищі, і для прискорення фактичної рівності жінок і чоловіків у сфері зайнятості (CEDAW/C/UKR/9, пп. 96–98). Проте він із занепокоєнням відзначає обмежене використання тимчасових спеціальних заходів в інших сферах, які охоплюються Конвенцією, де жінки недостатньо представлені або знаходяться в невідповідному становищі, таких як політичне та громадське життя, зайнятість та підприємництво.

26. Відповідно до статті 4 (1) Конвенції та загальної рекомендації Комітету № 25 (2004) щодо тимчасових спеціальних заходів Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) запровадити тимчасові спеціальні заходи, наприклад встановлені законом квоти та преференційний прийом на роботу жінок, з метою прискорення досягнення фактичної рівності жінок і чоловіків у всіх сферах, де жінки недостатньо представлені або перебувають у невивідному становищі, таких як політичне та громадське життя, зайнятість та розширення економічних прав та можливостей, приділяючи особливу увагу жінкам з уразливих груп;

б) прискорити запровадження та застосування тимчасових спеціальних заходів, передбачених Операційним планом на 2022-2024 роки з реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року.

Стереотипи

27. Комітет відзначає заходи, вжиті державою-учасницею для боротьби з дискримінаційними гендерними стереотипами в засобах масової інформації, зокрема інформаційно-просвітницькі кампанії (CEDAW/C/UKR/9, пп. 104 і 105). Однак, він із занепокоєнням відзначає стійкі стереотипи щодо патріархальних ролей і обов'язків жінок і чоловіків у сім'ї та суспільстві, що зберігаються в державі-учасниці, а також об'єктивізацію та сексистське зображення жінок у засобах масової інформації. У зв'язку з цим Комітет також із занепокоєнням відзначає затримки у прийнятті законопроекту щодо боротьби з дискримінаційними гендерними стереотипами в засобах масової інформації та рекламі.

28. Комітет рекомендує державі-учасниці провести освітні та інформаційно-просвітницькі кампанії з метою усунення стереотипів щодо ролі та обов'язків жінок і чоловіків у сім'ї та суспільстві, прискорити прийняття законопроекту щодо боротьби з дискримінаційними гендерними стереотипами в засобах масової інформації та заохочувати працівників засобів масової інформації до позитивного зображення жінок як рушійної сили змін у політичному, економічному та соціальному житті держави-учасниці.

Гендерно зумовлене насильство щодо жінок

29. Комітет відзначає підписання у 2020 році Указу Президента України про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства та затвердження у 2019 році Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги. Він також вітає заходи, вжиті з метою організації програм підвищення рівня професійної компетентності для суддів, прокурорів, поліцейських та працівників інших правоохоронних органів щодо надання підтримки жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства (CEDAW/C/UKR/9, пп. 39–42). Комітет також зазначає, що Експертна рада з питань запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі має повноваження проводити експертні оцінки випадків насильства за ознакою статі і що держава-учасниця надає безоплатну правову допомогу постраждалим від домашнього насильства та інших форм гендерно зумовленого насильства (CEDAW/C/UKR/9, п. 65) і направляє в області

мобільні групи, які надають соціально-психологічну допомогу жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства (CEDAW/C/UKR/9, пп. 119–122, 127). Проте Комітет із занепокоєнням зауважує:

а) недостатню узгодженість національного законодавства з нещодавно ратифікованою Конвенцією Ради Європи № 210 про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (2011 рік);

б) той факт, що Кримінально-процесуальний кодекс не передбачає ex officio кримінальне переслідування за вчинення гендерно зумовленого насильства щодо жінок, включно із сексуальним насильством;

с) високу поширеність домашнього насильства та невелику кількість випадків, коли у зв'язку з цим видаються термінові заборонні приписи (CEDAW/C/UKR/9, п. 116);

д) обмежену кількість поліцейських мобільних груп для реагування на випадки домашнього насильства (CEDAW/C/UKR/9, п. 123) та підвищений ризик насильства з боку інтимного партнера у зв'язку з травматичним досвідом жінок, чоловіків і дітей під час збройного конфлікту;

е) брак притулків для постраждалих від домашнього насильства в 7 із 25 областей держави-учасниці (CEDAW/C/UKR/9, п. 128);

ф) затримку в ухваленні законопроекту про відшкодування шкоди особам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат;

г) обмежений обсяг доступних дезагрегованих даних про кількість повідомлень, розслідувань, кримінальних проваджень і засудження у справах про гендерно зумовлене насильство щодо жінок і дівчат у державі-учасниці, у тому числі щодо домашнього насильства, а також про вироки, винесені щодо винних.

30. Нагадуючи свої попередні рекомендації (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 29) і свою загальну рекомендацію № 35 (2017) стосовно гендерно зумовленого насильства щодо жінок, оновлену загальну рекомендацію № 19, Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) внести зміни до законодавства з метою його узгодження з Конвенцією Ради Європи № 210 про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (2011) та підвищити рівень обізнаності суддів, прокурорів, працівників правоохоронних органів та громадськості, особливо жінок і дівчат, щодо Конвенції № 210;

б) забезпечити належне реагування органів влади на всі випадки гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат, у тому числі шляхом офіційного кримінального провадження для притягнення винних до відповідальності за результатами справедливого, неупередженого, вчасного і швидкого судового розгляду та призначення адекватного покарання;

с) забезпечити, щоб жінки, які постраждали від домашнього насильства, мали ефективний доступ до захисних приписів, у тому числі до термінових заборонних приписів, ефективно забезпечувати їх виконання, накладати належні покарання за невиконання таких приписів та реалізувати Державну програму із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року;

d) збільшити кількість мобільних груп поліції для реагування на випадки домашнього насильства, з метою охоплення всіх регіонів України та посилити служби з охорони психічного здоров'я для жінок у збройних силах;

e) забезпечити, щоб усі постраждали від гендерно зумовленого насильства на території держави-учасниці жінки та дівчата (зокрема, жінки з сільської місцевості, жінки з числа внутрішньо переміщених осіб, жінки з інвалідністю, жінки, які вживають наркотики та представниці інших уразливих груп), мали доступ до належних притулків, правової допомоги, у разі потреби – безкоштовної медичної допомоги, особливо до послуг з охорони психічного здоров'я;

f) прийняти національне законодавство для забезпечення того, щоб жінки і дівчата, які постраждали від насильства, мали доступ до негайних засобів відшкодування шкоди та захисту;

g) посилити ефективність збору вичерпних даних про гендерно зумовлене насильство щодо жінок і дівчат з розподілом за віком, статтю, характером взаємовідносин між постраждалою особою та кривдником, іншими соціально-демографічними характеристиками, наприклад інвалідність, з метою забезпечення більш досконалої інформаційної бази для формування і реалізації політики та стратегій боротьби з гендерно зумовленим насильством щодо жінок і дівчат, включно з сексуальним насильством.

Торгівля людьми та експлуатація проституції

31. Комітет зазначає, що держава-учасниця надала підтримку у розбудові спроможності працівників судових органів, правоохоронних органів, прикордонної служби, міграційних органів, соціальних та медичних працівників щодо раннього виявлення постраждалих від торгівлі людьми, зокрема жінок і дівчат, та їх направлення у відповідні служби, що надають послуги з урахуванням гендерних аспектів. Проте Комітет із занепокоєнням зазначає такі моменти:

a) як і раніше, високу поширеність торгівлі жінками та дівчатами, яка відбувається із ввезенням на територію держави-учасниці, вивезенням з неї або в межах її території, зокрема велика кількість жінок і дівчат стають жертвами торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації (CEDAW/C/UKR/9, п. 145);

b) обмежені можливості держави-учасниці щодо захисту жінок і дівчат, які проживають на непідконтрольних уряду територіях держави-учасниці, а також дівчат, які перебувають у державних дитячих будинках, а також ромських дівчат без документів, що посвідчують особу;

c) обмежені можливості держави-учасниці щодо захисту жінок і дівчат з числа біженців від торгівлі людьми, в тому числі в сексуальних цілях;

d) фінансова допомога постраждалим від торгівлі людьми обмежується лише разовою грошовою допомогою, а постраждалі, якщо вони не співпрацюють з органами прокуратури, можуть займати фінансоване державою житло не більше трьох місяців (CEDAW/C/UKR/9, пп. 143–144).

32. Посилаючись на свою загальну рекомендацію № 38 (2020) щодо торгівлі жінками та дівчатами в контексті глобальної міграції, Комітет рекомендує державі-учасниці:

a) забезпечити виконання Закону України «Про протидію торгівлі людьми» і відповідних нормативно-правових актів (CEDAW/C/UKR/9, п. 138) та повну реалізацію Концепції Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року (2020 р.), надати національному координаційному механізму та місцевим координаційним радам достатні кадрові, технічні та фінансові ресурси, а також створити систему збору даних;

b) активізувати зусилля з усунення ризиків торгівлі людьми для жінок і дівчат, які знаходяться у районах, уражених конфліктом, жінок і дівчат з числа біженців, дівчат, які перебувають у державних установах, та дівчат, які належать до ромської національної меншини, вдосконалити послуги з надання документів, що посвідчують особу, дівчатам у державних установах та ромським дівчатам, а також підвищити ефективність інформаційно-просвітницької діяльності та двосторонню, регіональну і міжнародну співпрацю з державами транзиту та визначення українських жінок і дівчат-біженок з метою запобігання торгівлі людьми;

c) забезпечити співпрацю з регіональними та міжнародними організаціями з метою запобігання торгівлі жінками та дівчатами з числа українських біженців та надання допомоги постраждалим;

d) надавати тимчасове житло жінкам і дівчатам, які постраждали від торгівлі людьми, на строк більше трьох місяців незалежно від їх здатності чи бажання співпрацювати з органами прокуратури, а також надавати безоплатну правову допомогу, доступ до належного відшкодування шкоди, захисту, притулків, житла, соціальної допомоги та захисту, можливості для отримання освіти, працевлаштування, медичного обслуговування, психосоціальних консультацій та отримання документів, що посвідчують особу, а також полегшити їх доступ до процедур воз'єднання сім'ї та надання притулку.

Рівноправна участь у суспільно-політичному житті

33. Комітет зазначає, що низка місцевих рад держави-учасниці приєдналися до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. Проте він із занепокоєнням зазначає такі моменти:

a) жінки і досі залишаються недостатньо представленими у Верховній Раді України, в обласних, районних і міських радах, а у селищних і сільських радах їх представництво зменшилось (CEDAW/C/UKR/9, пп. 155–157);

b) рівень представництва жінок на вищих щаблях державної служби залишається незмінним, і хоча на дипломатичній службі кількість жінок на високих посадах зросла, у відсотковому відношенні він залишається непропорційно низьким (CEDAW/C/UKR/9, пп. 78, 84 і 158);

c) як повідомляється, жінки в суспільно-політичному житті стикаються з публічними сексистськими висловлюваннями з боку чоловіків-політиків, політичних оглядачів і працівників засобів масової інформації, що призводить до закріплення дискримінаційних гендерних стереотипів.

34. Повторюючи свої попередні рекомендації (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 33) і посилаючись на свою загальну рекомендацію № 23 (1997) щодо жінок у суспільно-політичному житті, Комітет рекомендує державі-учасниці:

a) продовжувати здійснювати заходи з розбудови спроможності жінок-політикинь і кандидаток на рівні місцевого самоврядування

(CEDAW/C/UKR/9, п. 160), доповнити такі заходи з розбудови спроможності питаннями, що стосуються навичок ведення переговорів і лідерства та забезпечити фінансування кампаній жінок-кандидаток на всіх рівнях, з особливим акцентом на жінках з числа внутрішньо переміщених осіб, жінках, які належать до національних меншин та жінках з інвалідністю, а також підтримувати місцеві ради, які бажають приєднатися до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад та впроваджувати її;

b) запровадити тимчасові спеціальні заходи, наприклад квоти та систему гендерного паритету на державній та дипломатичній службах, відповідно до статті 4 (1) Конвенції та загальної рекомендації Комітету №25 (2004 рік) щодо тимчасових спеціальних заходів та з метою забезпечення рівного представництва жінок на державній та дипломатичній службах, особливо на рівні прийняття рішень;

c) посилювати заходи для запобігання утискам жінок у суспільно-політичному житті та підвищувати рівень обізнаності політиків, працівників засобів масової інформації та широкої громадськості про те, що повна, рівноправна, вільна та демократична участь жінок нарівні з чоловіками в суспільно-політичному житті є обов'язковою умовою ефективного виконання Конвенції, а також політичної стабільності та економічного розвитку країни.

Громадянство

35. Комітет вітає той факт, що держава-учасниця спростила процедури реєстрації народження дітей для українських жінок і дівчат, які у зв'язку з переміщенням опинились за кордоном, а також для тих, хто знаходиться на непідконтрольних уряду частинах території держави-учасниці. Однак, Комітет із занепокоєнням відзначає такі моменти:

a) українські жінки, які народжують на непідконтрольних уряду територіях або за межами держави-учасниці, продовжують стикатися з обтяжливими вимогами та строками при поданні заявок на реєстрацію народження дитини та отримання допомоги на дітей;

b) як повідомляється, українські жінки з російськими паспортами стикаються з перешкодами в доступі до пенсійних та інших соціальних виплат.

36. Посилаючись на свою загальну рекомендацію № 32 (2014) щодо гендерних аспектів статусу біженця, притулку, громадянства та без громадянства жінок, Комітет рекомендує державі-учасниці:

a) спростити процедуру реєстрації народження дітей для молодих матерів, які народжують за кордоном або на непідконтрольних уряду частинах території держави-учасниці, та надати повноваження консульствам та місцевим адміністраціям, наближеним до лінії розмежування, видавати дітям українських жінок і дівчат свідоцтва про народження та полегшити доступ до отримання допомоги на дітей;

b) внести зміни до постанови Кабінету Міністрів № 234 «Про затвердження Порядку виплати пенсії та надання соціальних послуг громадянам України, які проживають на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя» (2014 рік) з метою надання пенсій та інших соціальних виплат українським жінкам незалежно від місця їхнього проживання та наявності у них паспорта російської федерації.

Освіта

37. Комітет вітає запровадження обов'язкового перегляду освітніх матеріалів, затверджених державою, з метою усунення дискримінаційного змісту (CEDAW/C/UKR/9, п. 165), включення у навчальні плани предметів з гендерної проблематики на всіх рівнях освіти (CEDAW/C/UKR/9, п. 174) та зусилля, спрямовані на заохочення освіти дівчат у нетрадиційних для жінок сферах навчання (CEDAW/C/UKR/9, пп. 168–170). Проте Комітет із занепокоєнням відзначає:

а) зменшення кількості вчителів, закриття або злиття шкіл і гендерний цифровий розрив, особливо в сільській місцевості;

б) той факт, що не всі підручники та навчальні матеріали були переглянуті з метою усунення дискримінаційних гендерних стереотипів (CEDAW/C/UKR/9, п. 166), зокрема перекладання вини на постраждалих за гендерно зумовлене насильство щодо жінок і дівчат та/ або неадекватне подання в підручниках історії інформації про внесок жінок у політику, науку чи інші сфери життя суспільства;

в) зосередження жінок і дівчат у тих освітніх галузях, де традиційно переважають жінки;

г) зберігаються низький рівень відвідування та закінчення школи серед ромських дівчат (CEDAW/C/UKR/9, п. 178) і перешкоди, з якими стикаються у системі освіти діти з інвалідністю, в тому числі дівчата з інвалідністю.

38. Посилаючись на свою загальну рекомендацію № 36 (2017) щодо права дівчат і жінок на освіту, Комітет рекомендує державі-учасниці поширювати інформацію щодо важливості освіти дівчат на всіх рівнях як основи для розширення їх прав і можливостей, а також:

а) продовжити реалізацію рекомендацій щодо рівного доступу до освіти в Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року і забезпечити створення належної освітньої інфраструктури та продовження програм цифрової грамотності в сільській місцевості;

б) забезпечити використання гендерно чутливої мови та недискримінаційного зображення жінок у підручниках і навчальних матеріалах на всіх рівнях освіти, приділяти особливу увагу внеску жінок у політику, науку та інші сфери життя суспільства, а також спонукати ненасильницькі прояви маскуліності, зокрема передбачивши також обов'язковий перегляд навчальних матеріалів, що використовуються для онлайн-навчання, а також матеріалів, що публікуються у шкільних підручниках, виданих за позабюджетні кошти;

в) стимулювати участь жінок і дівчат у нетрадиційних освітніх галузях та професійних профілях, зокрема у сфері природничих наук, техніки, інженерної справи та математики (STEM), інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ);

г) активізувати інформаційно-роз'яснювальні кампанії та вжити додаткових заходів для збільшення показників зарахування, продовження навчання та закінчення школи ромськими дівчатами, жінками і дівчатами з інвалідністю, у тому числі шляхом впровадження Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року (2021 р.) та Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року відповідно.

Зайнятість

39. Комітет вітає скасування переліку з понад 450 заборонених для жінок професій (CEDAW/C/UKR/9, п. 184) та затвердження рекомендацій щодо проведення гендерних аудитів на підприємствах, установах та організаціях (2021 р.). Проте Комітет із занепокоєнням зазначає:

а) зростання рівня безробіття серед жінок і наявність значної кількості безробітних молодих жінок (CEDAW/C/UKR/9, пп. 180 і 181);

б) горизонтальну і вертикальну сегрегацію, що зберігається на ринку праці та високий рівень концентрації жінок на низькооплачуваних роботах, у неформальному секторі та в формальному секторі на тих робочих місцях, де роботодавець не декларує дохід для цілей оподаткування та соціального захисту;

в) той факт, що при виборі спеціальності в системі освіти і в рамках програм для безробітних жінок дівчата і жінки орієнтуються на професії, де традиційно переважають жінки (CEDAW/C/UKR/9, п. 182);

г) стійкий гендерний розрив в оплаті праці (CEDAW/C/UKR/9, п. 197), незважаючи на його незначне зменшення та постійні зусилля держави-учасниці щодо його скорочення;

д) відсутність у законодавстві прямої заборони сексуальних домагань на робочому місці;

е) постійно низька кількість чоловіків, які користуються відпусткою по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (CEDAW/C/UKR/9, п. 84).

40. Посилаючись на свої попередні рекомендації (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 37), Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) скоротити рівень безробіття серед жінок, у тому числі шляхом цільових заходів Державної служби зайнятості та Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (CEDAW/C/UKR/9, пп. 185–188), з особливим акцентом на таких категоріях як безробітні жінки з числа внутрішньо переміщених осіб, одинокі матері, молоді матері, жінки похилого віку, жінки з сільської місцевості, жінки з інвалідністю, представниці спільноти лесбійок, бісексуалів, трансгендерів та інтерсексуалів, жінки, які вживають наркотики, жінки ромської національності та жінки, які проживають у постраждалих від конфлікту районах держави-учасниці;

б) вжити заходів для усунення горизонтальної та вертикальної професійної сегрегації, зокрема, шляхом прийняття тимчасових спеціальних заходів (таких як професійне навчання та квоти) з метою сприяння доступу жінок до офіційної зайнятості, у тому числі до керівних посад, та зайнятості в секторах, раніше заборонених для жінок, а також забезпечити декларування роботодавцями доходів усіх працюючих жінок для цілей оподаткування та соціального захисту;

в) усунути гендерні стереотипи в системі професійної орієнтації, зокрема шляхом проведення тренінгів з питань протидії дискримінації жінок на робочому місці для центрів зайнятості, інспекцій праці, організацій роботодавців і профспілок (CEDAW/C/UKR/9, п. 183);

г) ефективно забезпечувати дотримання принципу рівної оплати за працю рівної цінності як у державному, так і в приватному секторах, для

того, щоб зменшити та зрештою усунути гендерний розрив в оплаті праці шляхом закріплення цього принципу в національному законодавстві та регулярного перегляду заробітної плати в секторах, де зосереджені жінки, та вжити заходи для усунення гендерного розриву в оплаті праці, зокрема за допомогою гендерно нейтральних аналітичних методів класифікації та оцінки посад, а також регулярних обстежень щодо оплати праці;

е) внести зміни до Кодексу законів про працю з метою заборони в прямій формі сексуальних домагань на робочому місці та передбачити відповідні покарання для винних, а також вжити заходи для запобігання дискримінації та сексуальним домаганням на робочому місці, зокрема, шляхом проведення регулярних перевірок регуляторів у сфері праці, гендерних аудитів компаній та шляхом розроблення системи подання скарг, забезпечення ефективного доступу постраждалих до відшкодування шкоди та впровадження Методичних рекомендацій щодо включення до колективних договорів положень, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у трудових відносинах (2020 р.) (CEDAW/C/UKR/9, п. 200);

ф) сприяти рівному розподілу між жінками та чоловіками домашніх обов'язків і обов'язків з догляду за дітьми, зокрема, шляхом збільшення кількості відповідних закладів з догляду за дітьми і популяризації цінності та практики використання відпустки по догляду за дитиною шляхом проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, а також виділяти необхідні людські, технічні та фінансові ресурси для виконання у повному обсязі Конвенції про працівників із сімейними обов'язками (№ 156), прийняту у 1981 році Міжнародною організацією праці;

г) ратифікувати Конвенцію 2000 року про охорону материнства (№ 183), Конвенцію 2011 року про домашніх працівників (№ 189) і Конвенцію 2019 року про викорінення насильства та домагань у сфері праці (№ 190) Міжнародної організації праці.

Охорона здоров'я

41. Комітет відзначає ухвалення у 2019 році Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року. Він також вітає заходи, вжиті державою-учасницею щодо створення мережі перинатальних центрів та забезпечення жінкам, які живуть з ВІЛ, доступу до належного медичного обслуговування та соціального захисту (CEDAW/C/UKR/9, пп. 217, 222, 225–226). Утім, Комітет занепокоєний такими моментами:

а) обмежений доступ жінок і дівчат до високоякісних медичних послуг, зокрема послуг з охорони сексуального і репродуктивного здоров'я та психічного здоров'я, зокрема, у постраждалих від конфлікту районах держави-учасниці, особливо для жінок, які потребують спеціальних ліків і лікування, таких як жінки похилого віку, жінки з хронічними захворюваннями, жінки з ВІЛ/СНІДом, а також підвищення рівня материнської смертності (CEDAW/C/UKR/9, п. 218);

б) проблеми, з якими іноді стикаються українські жінки і дівчата з числа біженців та шукачів притулку щодо отримання доступу до послуг з проведення безпечних абортів у країнах транзиту або призначення.

42. Посилаючись на свої попередні рекомендації (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 39), Комітет рекомендує державі-учасниці:

a) продовжувати докладати зусилля щодо забезпечення доступу до високоякісних медичних послуг, зокрема послуг з охорони сексуального і репродуктивного здоров'я та психічного здоров'я всіх жінок, зокрема жінок з сільської місцевості, жінок, які проживають у бідності, жінок-представниць ромської національної меншини, жінок з числа внутрішньо переміщених осіб і жінок, які проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах держави-учасниці, а також продовжувати вживати заходів для забезпечення належного допологового, пологового та післяпологового догляду, у тому числі шляхом впровадження відповідних клінічних протоколів (CEDAW/C/UKR/9, п. 219);

b) надавати відповідну інформацію та підтримку жінкам і дівчатам з числа біженців і шукачів притулку з України, які можуть стикатися з перешкодами в доступі до послуг з проведення безпечного абортів в країнах транзиту або призначення.

Економічні та соціальні пільги

43. Комітет високо оцінює конкретні заходи, вжиті державою-учасницею під час пандемії коронавірусу (COVID-19) для підтримки жінок-підприємниць, малозабезпечених сімей і жінок з числа внутрішньо переміщених осіб (CEDAW/C/UKR/9, пп. 244–248). Він також вітає надання соціальних виплат самотнім матерям, жінкам похилого віку, жінкам з сільської місцевості, жінкам з інвалідністю, безробітним жінкам, жінкам, які належать до ромської національної меншини, внутрішньо переміщеним жінкам і бездомним жінкам (CEDAW/C/UKR/9, пп. 229–232 і 236–241). Комітет також відзначає створення 14 нових центрів надання адміністративних послуг для надання соціальних і адміністративних послуг у Донецькій та Луганській областях та 16 мобільних центрів, які надають такі послуги жінкам з інвалідністю, жінкам з сільської місцевості та жінкам похилого віку (CEDAW/C/UKR/9, п. 235). Разом з тим Комітет із занепокоєнням зазначає наступне:

a) закриття з 24 лютого 2022 року багатьох підприємств, у тому числі підприємств, що належать жінкам;

b) фемінізацію бідності, особливо в районах, уражених конфліктом;

c) недостатність належного житла для внутрішньо переміщених жінок, у тому числі жінок з інвалідністю та жінок похилого віку, а також потребу у довгострокових рішеннях для жінок з числа внутрішньо переміщених осіб, у тому числі жінок, чий будинок були зруйновані.

44. Комітет рекомендує державі-учасниці:

a) стимулювати підприємництво серед жінок, розширяти їхній доступ до низькопроцентних кредитів без застави та інших форм фінансового кредитування, створювати сприятливе середовище для жінок-підприємниць у всіх секторах, включаючи науку, фінанси, комунікації, інформаційні технології, а також забезпечувати рівну та значущу участь жінок у всіх зусиллях з відновлення, приділяючи особливу увагу жінкам з сільської місцевості і жінкам із постраждалих від конфлікту районів держави-учасниці;

b) забезпечити достатнє державне фінансування та гендерно чутливе бюджетування з метою гарантування належного доступу до соціального захисту для незахищених або маргіналізованих груп жінок, зокрема самотніх матерів, жінок похилого віку, жінок з сільської місцевості, безробітних жінок, жінок, які виконують неоплачувану роботу

з догляду, жінок, які належать до ромської національної меншини, жінок з числа внутрішньо переміщених осіб і жінок, які проживають у постраждалих від конфлікту районах, у тому числі шляхом продовження надання послуг у рамках Національної системи соціального захисту та полегшення доступу до соціальних виплат для жінок з числа біженців та внутрішньо переміщених осіб за допомогою цифрових засобів;

с) забезпечити довгострокові рішення для жінок з числа внутрішньо переміщених осіб, з особливим акцентом на жінках і дівчатах з інвалідністю, жінках похилого віку та жінках з дітьми, а також ухвалити законодавство, що передбачає доступ до фінансової компенсації жінок, чие майно було зруйноване.

Шлюб та сімейні відносини

45. Комітет вітає прийняті у 2017 році поправки, спрямовані на підвищення ефективності стягнення аліментів та виплату тимчасової державної допомоги жінкам, які не отримують аліменти на свою дитину (CEDAW/C/UKR/9, п. 233). Утім, Комітет із занепокоєнням зазначає такі моменти:

а) зберігається практика укладення шлюбів в дитячому віці, особливо у зв'язку з ранньою вагітністю в ромських громадах, незважаючи на те, що законодавством встановлено мінімальний шлюбний вік 18 років, як для жінок, так і для чоловіків;

б) випадки домашнього насильства не беруться до уваги при винесенні судових рішень щодо прав опіки над дітьми та відвідування дітей;

с) повідомлення про випадки, коли жінки з інвалідністю та жінки, які вживають наркотики, були позбавлені опіки над своїми дітьми;

д) ризик експлуатації жінок, які через бідність і відсутність альтернативних можливостей отримання доходу виконують роль сурогатних матерів, а також статус сурогатних матерів та народжених у них під час війни дітей;

е) повідомлення про випадки, коли жінки з інвалідністю зазнавали тиску та переслідування з метою змушення їх вийти заміж за чоловіків, які хотіли виїхати з держави-учасниці в якості особистих помічників;

ф) відсутність підтримки і послуг для батьків дітей з інвалідністю, у тому числі матерів дітей з інвалідністю, щодо оформлення опіки та піклування над ними з метою уникнення їх поміщення у спеціальні заклади.

46. Посилаючись на свою загальну рекомендацію № 21 (1994) про рівність у шлюбі та сімейних відносинах та загальну рекомендацію № 29 (2013) про економічні наслідки вступу до шлюбу, сімейних відносин та їх розірвання та свої попередні заключні зауваження (CEDAW/C/UKR/CO/8, п. 48), Комітет рекомендує державі-учасниці:

а) внести зміни до національного законодавства з метою скасування будь-яких винятків стосовно мінімального віку вступу до шлюбу у 18 років як для жінок, так і для чоловіків, продовжувати проводити інформаційно-просвітницькі кампанії, в тому числі серед ромських жінок і дівчат, і забезпечити відповідну віку та інклюзивну освіту з питань сексуального і репродуктивного здоров'я та прав, у тому числі навчання щодо сучасних форм контрацепції для дівчат і хлопців-підлітків з метою запобігання ранній вагітності як основної причини дитячих шлюбів;

b) забезпечити, щоб при винесенні судових рішень про право опіки над дітьми та відвідання дітей враховувалися випадки вчинення домашнього насильства, а також звертати увагу судових органів на вплив такого насильства на розвиток дітей;

c) надавати підтримку жінкам з інвалідністю, які мають дітей, і жінкам, які вживають наркотики і мають дітей, та утримуватися від автоматичного позбавлення їх опіки над дітьми;

d) прийняти законодавчу базу для регулювання сурогатного материнства з метою захисту жінок, які виступають в ролі сурогатних матерів, від експлуатації, примусу, дискримінації та торгівлі людьми;

e) прийняти правові гарантії для захисту жінок з інвалідністю від примусових шлюбів та домагання;

f) надавати необхідну підтримку та послуги батькам дітей з інвалідністю, у тому числі матерям дітей з інвалідністю, для забезпечення їх опіки та піклування в сімейному оточенні.

Поправка до пункту 1 статті 20 Конвенції

47. Комітет закликає державу-учасницю прийняти поправку до статті 20 (п. 1) Конвенції, що стосується строків проведення сесій Комітету.

Пекінська декларація та Платформа дій

48. Комітет закликає державу-учасницю використовувати Пекінську декларацію та Платформу дій і провести подальшу оцінку реалізації прав, закріплених у Конвенції, з метою досягнення фактичної рівності жінок та чоловіків.

Розповсюдження

49. Комітет просить державу-учасницю забезпечити своєчасне розповсюдження цих заключних зауважень серед відповідних державних органів усіх рівнів (національного, регіонального, місцевого), зокрема в Уряді, Верховній Раді та органах судової влади офіційною мовою держави-учасниці з метою забезпечення їх повної реалізації.

Ратифікація інших міжнародних договорів

50. Комітет зазначає, що дотримання державою-учасницею дев'яти основних міжнародних документів у сфері прав людини буде сприяти більш повному здійсненню жінками їхніх прав та основних свобод у всіх сферах життя. Тому Комітет закликає державу-учасницю ратифікувати Міжнародну конвенцію про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей та Факультативний протокол до Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права.

Подальші дії у зв'язку із заключними зауваженнями

51. Комітет просить державу-учасницю протягом двох років надати письмову інформацію про кроки, вжиті для виконання рекомендацій, викладених вище у пунктах 12, 16 c) i) та 32 b).

Підготовка наступної доповіді

52. Комітет встановить та повідомить дату подання десятої періодичної доповіді держави-учасниці відповідно до майбутнього передбачуваного графіку представлення доповідей на основі восьмирічного циклу оглядів та після ухвалення переліку тем і питань до звітування для держави-учасниці, у відповідних випадках. Доповідь має бути подана вчасно та охоплювати весь період до моменту її подання.

53. Комітет просить державу-учасницю дотримуватися узгоджених керівних принципів щодо звітування згідно з міжнародними договорами про права людини, у тому числі настановами щодо підготовки загального базового документа та документів, що стосуються окремих договорів (HRI/GEN/2/Rev.6, розділ I).

THIS PUBLICATION HAS BEEN PRINTED BY THE UN WOMEN UKRAINE PROJECT
TRANSFORMATIVE APPROACHES TO ACHIEVING GENDER EQUALITY IN UKRAINE
FUNDED BY THE GOVERNMENT OF SWEDEN

ПУБЛІКАЦІЮ ПІДГОТОВЛЕНО В РАМКАХ ПРОЄКТУ ООН ЖІНКИ
«ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ
ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ УРЯДУ ШВЕЦІЇ»

